

اصول طرح تحقیق و روش شناختی

عنوان اثر: اصول طرح تحقیق و روش شناختی

نویسندگان: جوفری مارکزیک، دیوید دماثو، دیوید فستینگر

ترجمه و تلخیص: مریم خسروی

ناشر: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۳۸۴ صفحه

زهرآ سادات حسینی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

مطالعات تحقیقی فراروی محققان هستند، در فصل دوم مطرح شده است. موضوعات مرتبط دیگری نیز در زمان طراحی و برنامه‌ریزی یک مطالعه‌ی تحقیقی وجود دارد. از جمله‌گزینه‌ی ابزار مطالعه، اما به دلیل کیفیت منحصر به فرد ذاتی مطالعات تحقیقی رویکرد وسیعی‌گزینه‌ی شده است و به جای بحث درباره‌ی موضوعاتی که مخصوص انواع به خصوصی از مطالعات هستند، بحث راجع به مسائل کلی‌تری که با تحقیق مرتبط هستند، مطرح شده است. مباحث کلی مطرح شده عبارتند از: علاقه، حل مسئله، نظریه، بررسی ادبیات تحقیق، تبیین فرضیه‌ها (فرضیه‌های صفر، جهت‌دار، بی‌جهت)، متغیرها (مستقل، گسسته، کمی، کیفی) ملاحظات چند فرهنگی و ...

کتاب «اصول طرح تحقیق و روش‌شناسی» به اختصار، تمام موضوعات طرح تحقیق و روش‌شناسی را دربر می‌گیرد. هر فصل از کتاب، موضوعی مشخص و مرتبط با تحقیق را با استفاده از زبانی قابل فهم و با مثال‌هایی روشن تحت پوشش قرار می‌دهد.

فصل اول برخی مفاهیم کلیدی مرتبط با علم، طرح تحقیق و روش‌شناسی را معرفی می‌کند. در گام اول در هر تحقیق مفاهیمی چون رویکرد تجربی، مشاهده، سوالات، فرضیه‌ها، آزمایش، تجزیه و تحلیل، نتیجه‌گیری، اهداف تحقیقات علمی، توصیف و ... شرح داده شده است.

مسائل مرتبط با تحقیق که غالباً در هنگام طراحی و برنامه‌ریزی

اندازه‌گیری به خصوص در گردآوری داده‌ها توجهات خاصی اعمال شود. سنجش و اندازه‌گیری و مقیاس‌های آن، ملاحظات روان‌سنجی، پایایی و روایی و ارتباط آنها با سنجش و اندازه‌گیری و راهکارهای آن و روش‌های گردآوری به طور مفصل شرح داده شده است.

در فصل پنجم توضیحی اجمالی از سه دسته‌ی عمده از طرح‌های تحقیقی ارائه شده عبارتند از: آزمایشی (تجربی)، شبه آزمایشی (شبه تجربی) و غیرآزمایشی (غیرتجربی) که محقق بعد از آن که سؤال‌های خاصی که باید جواب آنها را بیابد را تعیین کرد و متغیرها و سؤال‌های تحقیق را در قالب یک فرضیه‌ی واضح و قابل اندازه‌گیری به شکل عملیاتی درآورد، با استفاده از طرح‌های تحقیق فوق، یک طرح تحقیق مناسب را برگزیند.

در فصل ششم درباره‌ی چهار نوع روایی (روایی درونی، بیرونی، ساخت، آماری) که از جنبه‌های اساسی برای روش‌شناسی تحقیق، معتبر هستند، سخن گفته شده. همچنین در مورد تهدیدهای اصلی هریک از این نوع روایی‌ها بحث شده است.

در فصل هفتم برخی اهداف اصلی و فنونی که در تفسیر و تجزیه و تحلیل داده‌های مورد مطالعه، مورد استفاده قرار می‌گیرند، مطرح شده است. اهمیت نسبی داده‌های بازیابی شده، غربال کردن داده‌ها، طراحی پایگاه داده‌های خوب ایجاد شده، کتاب کد داده شده و تغییر متغیرها به شکلی مؤثر و قابل تجزیه و تحلیل آورده شده است و برای تحلیل آماری دو مبحث توصیفی و استنباطی ارائه شده است. همچنین موضوعاتی مانند توان، فرض‌های آماری، مقایسه‌های چندگانه، خطای اندازه‌گیری معنی‌داری بالینی و توجیهات جایگزینی و استنتاج‌های علیت که می‌توانند تأثیر احتمالی روی روش تفسیر داده‌ها داشته باشند، بیان شده است.

فصل هشتم به ارائه‌ی تاریخچه‌ی کلی برخی از موضوعات اخلاقی مهم و مرتبط با اجرای پژوهش علمی می‌پردازد و اصول بنیادی اخلاق، احترام به شخص، بخشش، عدالت، رضایت آگاهانه، داوطلبانه بودن و ... را در امر پژوهش مورد بررسی قرار می‌دهد.

دو فصل آخر، فصل نهم راجع به آن‌چه که اغلب در اجرای مطالعه‌ی پژوهش به عنوان گام نهایی به شمار می‌آیند، یعنی اشاعه‌ی نتایج پژوهش بحث می‌شود. در حال حاضر گزینه‌های قابل دستیابی زیادی برای محققانی که مایل هستند نتایج مطالعه‌ی خود را با دیگران به اشتراک بگذارند وجود دارد. از کتاب‌ها گرفته تا نشریات و اینترنت. اصول طرح پژوهشی و روش‌شناسی هم در پایان فصل ارائه شده است.

چهار نوع اصلی روایی آزمایشی و تهدیدهای احتمالی در فصل سوم آورده شده است. هدف هر تحقیق، مطالعه‌ی منظم چندین متغیر خاص است. هر متغیری، به جز متغیرهای مورد نظر که بر نتایج تأثیر می‌گذارد، یک عامل مخدوش‌کننده‌ی احتمالی (تورش) به شمار می‌آید. هدف اصلی طرح تحقیق حذف منشأ تورش‌ها است تا بتوان به نتایج مطالعه، اطمینان بیشتری داشت. این فصل راهکارها و کنترل‌های عمومی مورد استفاده برای کاهش تأثیر ناخواسته و تورش در هر تحقیق سخن می‌گوید که برای تحقیق بسیار با اهمیت است؛ حتی هنگامی که محقق از وجود تورش آگاه نیست.

فصل چهارم به اهمیت مطالب و ملاحظات مرتبط با ابعاد مختلف گردآوری داده‌ها و سنجش و اندازه‌گیری تأکید دارد. راهکارهای اندازه‌گیری یکی از ابعاد اصلی طرح تحقیق و روش‌شناسی هستند که باید بر مقیاس‌های اندازه‌گیری، ویژگی‌های روان‌سنجی و راهکارهای